دوو ڕەوتی ناسیونالیزمی کورد : شەڕکەرو خۆ بەدەستەوەدەر.. موزەفەر عەبدوڵا

لەبارەی ناسیونالیزمو تایبەتمەندییەکانی ناسیونالیزمی کوردەوە

دەروازەیەک....

پاش نزیک بە سەدەیەک لە سەرهەڵدان و گەشە کردنی بزوتنەوەی قەومی کورد ، کوردایەتی – ناسیونالیزم – و بە حزبی بونی لە پارتی دیموکراتی کوردستان و- زیاتر لە نیو سەدەش لە دووبەش بونی ئەم حزبە بە دو ڕەوتی قەومی – خێڵەکیو ناوچەگەری بەناوی مەلایی و جەلالی سەرەنجام لە سەرەتای نەوەتەکان لە هەلومەرجێکی تایبەتی ناوخۆیی و ناوچەیی و جیهانیدا بە دەسەڵاتی سیاسی گەیشتن. وە لەسەر دابەشکردنی پلەو پۆستوداهاتەکان ،دوای چەند جەولەی شەڕو کوشتاری نێو خۆیانو قوربانی هەزاران کەسی بێتاوان ،ڕێککەوتن لە بەڕێوەبردنی ناوچەگەریانەی کۆمەڵگای کوردستان.
ئەو هەلومەرجە تایبەتیانەش کە تیایدا دەسەڵاتیان گرتە دەست بریتی بون لەو گۆڕانو وەرچەرخانەی هەرەسی بلۆکی ڕۆژهەڵاتی سەرمایەداری دەوڵەتی ،بەناو سۆشیالیستی و کۆمۆنیستی ،بە ڕابەری یەکیتی سۆڤیەتو، بالادەستی بلۆکی ڕۆژئاوای سەرمایەداری بازاری ئازادی دیموکراسی بە ڕابەری ئەمریکا .ئەو گۆڕانکاریانەش مۆری ئەوپەڕی ڕاستڕەوی خۆیان دا لە هەمو بزوتنەوەو ڕێکخراو و دەسەڵاتێکی سیاسی کۆنو نوێ.بزوتنەوەی قەومی کوردو حزبەکانیشی نەک هەر بێبەش نەبون لەم مەرلەدانە بەڵکو خۆیان پێداخ کرد.
پارتی و یەکێتیو هاوپەیمانەکانیان بە قەومیو ئیسلامی یەوە سەرەتا بە ناوی بەرەی کوردستانی و پاشان بەناوی حکومەتی هەرێمی کوردستانی عێراق لە لایەن ئەمریکاو هاوپەیمانەکانیەوە مۆڵەتی دەسەڵاتیان پێدرا تا کۆمەڵگایەکی هاوچەرخ بەڕێوە بەرن بەناوی پەرلەمانو حکومەتی هەڵبژێردراوەوە.

بەڵام ئەوەی جێگای سەرنج بو هەر لەسەرەتاوە ئەم دوو حزبەو دەسەڵاتەکەیان ڕوبەڕوی ڕەخنەو ناڕەزایەتی ڕەوتێکی چەپی نوێ بونەوە بەناوی کۆمۆنیزمی کرێکاری کە لە دروشمی ناسیونالیزم شەرمەزاری یە بە مرۆڤایەتی کورت کرابەوە. بەلام سەرەڕای

بەرزکردنەوەی ئەم دروشمەو ڕەخنەو ناڕەزایەتیونا کەکیو دژایەتی قوەی چینایەتی کۆمەنیزمی کرێکاریو حزبەکانی بە ناسیونالیزمی کوردو حزبو دەسەڵاتەکەیان هاوکات ئەم بزوتنەوە نوێیە خواستی کۆتایی پێهێنانی ستەمی نەتەوەییان بەرزکردەوە تا ڕادەی جیابونەوەو پێکهێنانی دەوڵەتیکی سەربەخۆ لە ڕێگای دەنگدانی گشتی و ڕاستەوخۆوە. بەپێی توانا کاریان کرد بە بەدیهێنانی ئەم ئامانجە وەک سیاسەتێکی فەرمی و ئاشکراو بەسەوداکاری هەر لە سەرەتای نەوەتەکانەوە.لە ڕاستیدا هیچ کاتو ساتێک هیچ حزبو ڕێکخراوێکی سیاسی ناو بزوتنەوەی قەومی کورد سەرەڕای شینو شەپۆڕیان بۆ قەومی کورد بەڵام وەک حزبی کۆمەنیستی کریکاری بە فەرمی و ئاشکراو بە ئیرادەو جورئەتەوە ئەم مافو خواستە جەماوەرییەیان بەرزنەکردەتەوە.

ئەگەر بارزانیو پارتیوهاوپەیمانەکانی چەند ساڵێک لەمەوبەر بانگەشەی دەنگدانو سەربەخۆیی کردو هەنگاوێکی بۆ کردەوەی نا بۆ ئەنجامدانی ریفراندەم ئەوە لە ئاکامی قەیرانو بنبەستی حزبو دەسەلاتەکەیان و هیز هاوسەنگیو پیلانەکیان بو بەرامبەر نەیارە ناسیونالیستی یەکانی خۆیان و هاوکات ململانە لەگەڵ دەسەڵاتدارانی قەومی و ئیسلامی تایەفی لە بەغدا .

هەڵبەت سەرەتا زۆربەی سەرکردەکانی ئەم بزوتنەوەیەوحزبەکانی ،بیرمەندان ، ڕۆشنبیران ، نوسەرانو میژونوسانیان ئەم دروشمو ڕەخنەو ململانەی تازەیەیان بەلاوە کێشەو گرفتێک وبەرهەڵستکاریەک نەبو. بەڵام هەر کە ڕێکخراوەکانی ئەم بزوتنەوە نوێیە ،بە تایبەتی ڕەوتی کۆمەنیست ، یەکێتی خەباتو دەستەو گروپەکانو سەدان هەڵسوڕاوی تری چەپو کۆمەنیست دەستیان دایە پێکهێنانی شوراکان لە زۆرێک لە شارو شارۆچکەکانی کوردستان ئیتر بەرەی کوردستانی ، بە تایبەتی یەکێتی نیشتیمانی کەوتە پەلەقاژەو هەڕەشەو گوڕەشەو هەوڵی سەرکوت کردنیاندا بە هێزی چەکدار بەڵام سەرکەوتو نەبون .ئیتر لەو کاتەوە ناسیونالیزمی کوردو حزبەکان درکیان بەوە کرد ئیتر کۆمەڵگا گۆڕەپانی سیاسی و میلیشایی تەنها خۆیان نییە تا بە ڕەکابەری چینایەتی تەڕاتێن بکەن . بەڵکو بزوتنەوەو ڕێکخراوگەلێکی تەواو جیاواز پەیدا بونەو دەتوانن نەک هەر ببنە بەرهەڵستکار بەڵکو ببنە ئەلتەرناتیفی جەماوەری خەڵکی کرێکارو زەحمەتکیشو ژنانو لاوانی یەکسانیخوازو ئازادیخواز و توێژە ستەمدیدەکان ئەگەر ئەم جوڵانەوە نوێیە بەهرەمەند بێت لە حزبی سیاسی و ڕێکخراوەی جەماوەری و کۆمەڵایەتی بەهێز.

دیارە هۆکاری زۆر هەن وای کردوە کە بەرەی کوردستانیوحزبەکانی ئەم دروشمو ڕەخنەو ناڕەزایەتیو ململانەی ئەم جوڵانەوە نوێیە پشتگوێ

بخەن . وەک کێشەو گرفتێک تەماشای نەکەنو بۆیان گرینگ نەبێت
.بەڵام دوو هۆکار لە نێو ئەو هۆکارانەدا گرینگ ترینیان ئەوانەش
:
یەکەم : بزوتنەوەی کوردایەتیو هەردو حزبەکانی ل□ بەرخۆشیو
سەرگەرمی سەرکەوتن و بەدەسەڵات گ□یشتنیان لە سایەی ئەو
وەرچەرخانە ڕاستڕەویەی جیهانوپاشەکشەیەی چەپی دەسەڵاتداری
هەرەسهێنراو هیچ دەنگو ڕەنگو دروشمێکی ناڕازی یان نەدەبیست.
دوەم : خودی ئەم چەپەی کە ئەم دروشمەی کۆمۆنیزمی کریکاریان
بەرزکردبوەوە کە بیرمەندەکەی مەنسور حیکمەت بوو چەپێک بوو
سەرەڕای ڕوهێنانی بۆ ئەم تێورو جوڵانەوەیەی کۆمۆنیزمی کرێکاری
هێشتا تەسفیە حیسابی تەواوی سیاسی و فکری و کۆمەڵایەتیان لەگەڵ
ئەو چەپە باوو تەقلیدیانەی سەر بە بلۆکی سۆڤیەتو چین و
ئەلبانیاو..هتد یاخود نەیارە چەپە پەراویزی یەکانی ئەو بلۆکە
نەکردبو.ڕاستە لە ژێرکاریگەری باسو بابەتە تیوری و سیاسیو
هەڵویستەکانی ڕەوتی مارکسیزمی شۆرشگێری حزبی کۆمۆنیستی ئێڕانو
پاشان بزوتنەوەی کۆمۆنیزمی کرێکاری کە مەنسور حیکمەت مەنسور
حیکمەت ڕابەری فکری و سیاسی بو جۆرێک سنوربەندی ئایدیۆلۆژی و
فکریان کردبو بەڵام هێشتا لە ڕووی سیاسی و کۆمەڵایەتی و
دابونەریتە کۆمەڵایەتی و ڕیکخراوەییەکانەوە نەچوبونە مەیدانی
خەباتو ململانێی سیاسی و چینایەتی کۆمەڵایەتی واقعی.بێگومان زۆرێک
لە هەڵسوراوانی ئەم چەپە نوێیە زیاتر لە ڕەخنەیەکی ڕۆشنبیری
ڕادیکاڵی لە کۆمەڵەی مارکسی لینینی -کۆمەڵەی رەنجدەران – هاتبونە
دەرەوە کە دوایی یەکێتی تێکۆشەرانی کارگەران و ڕەوتی کۆمۆنیستو
زۆر دەستەی تریان پێکهی□نا.سەرەنجام بە پێکهی□نانی حزبی کۆمۆنیستی
کریکاری عیراق لە ساڵێ ١٩٩٣ گ□یشت.

ئەتوانین بڵێین بەڵگەی سەلماندنی ئەم بۆچونەش لەسەر ئەم چەپە نوێ
یە لەو دەورانە ،کە خۆم هەڵسوڕاوێکی بوم، لەو سەرەگێژەیەدا
دەرکەوت کە لە ڕوداوەکانی داگیرکاری کوێت لەلایەن ڕژێمی بەعسو ،
شەڕی کەنداوو پەیوەندیان بە ئاڵوگۆڕە ڕاسترەویەی جیهانییەکان
هاتنە پێشەوە.بە تایبەتی لە ڕوداوەکانی مانگی ئازاری ١٩٩١ کە
جەماوەری کوردستانو بەشیک لە شارەکانی عیراق هەڵمەتیان بردە
سەرمۆڵگاو دامودەزگاکانی ڕژێمی بەعس .ئەو کات ئەم چەپە ئەم
ڕوداوو هەستانو هەڵمەتە جەماوەریییەی بە ڕاپەرین و شۆڕشی کرێکاری
و سۆسیالسیتی دەزانی هەروەک لە پلاتفۆرمەکانی رەوتی کۆمۆنسیتو
یەکێتی خەبات ..هتد دەرکەوت .

بەڵام ئێستا پاش نزیک بە سەدەیەک کە ڕەخنە لە ناسیونالیزمی کورد دەگرین و ناوەڕۆکی دژە ئینسانی و دواکەوتوویی و سەرکوتگەری و گەندەڵی و بەکرێگیراوی… دەسەڵاتەکەیان دەردەخەین هاوکات بە چاوێکی ڕەخنەیی و هەڵسەنگاندن سەرنجی ئەم چەپە ڕۆشنبیرە ڕادیکاڵە بدەین کە ڕەویان هێنا بە باسو بابەتە فکری و سیاسی و جوڵانەوەی کۆمۆنیزمی کرێکاری و، پاشان پێکهێنانی حزبی کۆمۆنیستی کرێکاری عێراق و کوردستانو بدەین کە خۆیان بە نوێنەری ئەم بزوتنەوە نوێیە دەبینین زۆر ئالۆگۆڕیان بەسەردا هاتوەو ڕوبەڕوی زۆر قەیران بوینەتەوە.
ئەگەر بزوتنەوەی کوردایەتیو حزبو دەسەڵاتەکەیان لە بنی پێوە تا تەوقی سەر توشی قەیرانی هەمەلایەنە و داڕزیین بونەتەوەو کەوتونەتە بەر نەک هەر ڕەخنەوە بەڵکو کەوتونەتە بەرناڕەزایەتی و ڕاپەرینی جەماوەرەوە. تا ئەو ڕادەیەی کەتایی هێنان بە دەسەڵاتی ئەم حزبانەی ناسیونالیزمو کوردایەتی بۆتە خواستیکی گەورەی جەماوەری لە ١٠-١٢ ساڵی ڕابردو تا ئێستا. بەڵام کێشەو گرفت لەوەدایە کە ئەم بزوتنەوە نوێیەو حزبەکانی کۆمۆنیستی کرێکاریش کە وەک نەیاری سەرسەختی ناسیونالیزمو دەسەڵاتەکەی دەرکەوتون، بە تایبەت لە ١٠-١٥ ساڵی ڕابردوەوە توشی پاشکشەو قەیرانی سیاسی و حزبی بۆتەوە .تا ئێستا توناو ئامادەییەکی سیاسی و کۆمەڵایەتی نییە ڕابەری ئەم ناڕەزایەتیانە بکاتو لە پەراوێزی ڕوداوەکان وەستاوە. دیارە ئەم قەیرانو دۆخە نالەبارەش زیاتر لە دوای مردنی مەنسور حیکمەت و زنجیرە جیابونەوەو وازهێنانە بە کۆمەڵەکانی حزبەکان لە ئیران و عێراق هاتە پێشەوە . بەڵێ بە بڕوای من چەندە گرینگە ئەمە ناوەڕۆکو تواناکانو تایبەتمەندیەکانی ئاکامەکانی جولانەوەی ناسیونالیزمی کوردو حزبەکانیو دەسەڵاتەکەیان و بارودۆخە تایبەتی و گشتیەکە بناسین ئەوەندەش گرینگە چاوبخشێنین بەو قەیرانەی حزبی کۆمۆنیستی کرێکاری بە گشتی توشی هاتوە و هۆکارو ئاکامە زیانبارەکانی و ڕێگا چارەی خوازراوو مەیسەر بدۆزینەوە تا کۆمەڵگا لەم دۆخە پڕ قەیران و چەوسانەوەیە ڕزگار بکات.

تا ئەو جێگایەی دەگەڕێتەوە بە قەیرانی هەمە لایەنەی ناسیونالیزم و دەسەڵاتەکەیان ئەوەیە ئەم ڕۆژگارە دەیانو سەدان نوسەرو ڕۆشنبیرو تەنانەت ڕابەرانێکی سیاسی خودی جوڵانەوەی ناسیونالیزمی کورد خۆیان ڕەخنە لە ناسیونالیزم دەگرن .زۆر جار ڕەخنەکانیان تەنها ئەخلاقیانەو ڕیسواگەرانەیە . هەتا کار گەیشتوە بەوەی سوکایەتی بە سەرکردەو هێما ناسیونالیستیەکان بکەن و بەراوردی بکەن بە ڕژێمی فاشی قەومی بەعسو سەرانی ئەو ڕژێمەو ئاواتە خوازی ڕوخانی بن وەک

بعس بهر شوازو نرخک بت. بام ئوی جگای سرنج ئوی
زربی ئو خنو نارزایتی یان وات و وکشی و دابراو
ل دست بردن ب زمین ئابوری و کمایتی و مژویی یکانی
سرهدانو باکردنی ئاوابونی مژویی ناسیونالیزم ب گشتیو
جوانوی کوردایتیو تایبتمندی یکانی ب تایبتی. هبت ل
لایکو بشک لو شنبیرو نوسرو سیاسیان پیان وای پارتیو
یکیتیو زریک ل هاوپیمانکانیان ناسیونالیستی استقین نین .
هروها هندک لاینو حزبی کوردایتی بهی کاروکردو
یسواییکانی پارتی ویکیتیو ، ب واتو ب جرک ل جرکان
، کوردایتی یکیان کا کردتو ب تایبتی ل ناو جولانوی
ناسیونالیستی کوردستانی سوریا و تورکیا .
جا ب لکینو هوستگیری برامبر ناسیونالیزم ب گشتیو
ناسیونالیزمی کورد- کوردایتی – ب تایبتی، هاوکات خن و
شنگری چینایتی لهردولا ،یانی بزوتنوی کوردایتی و
حزبکانیو ،خنگر نازی شنبیرو نوسر بناو لیبرال و
نیو لبرالکانیش ، ئو وا پویست دکات چاوکی خرا بخشنین
بسر ناسیونالیزم بگشتی ل ووی بنمای ئابوریو کمایتی
هتا بنما فکری و سیاسی و مژوویو تایبتمندی یکانیو
ئاکامکانیشی ئاماژ پبدین . هر وک ل تایتکشدا کورتمان
کردتو بناوی دووتی بزوتنوی قومی کورد :جنگاورو
خبدستودر- میلیتانت و پاسیفیست.
ب ئومدی ئوی ئم باس تیشکک بت ب زیاتر شنکردنوو
هوستگیری ل وانگیکی چینایتی و هاوچرخو برامبر
ناسیونالیزم.

ناسیونالیزم : قناغکانی سرهدان وباکردن و ئاوابون ...!
پموای زربمان کبین- ب تایبتی ئوانی ل وانگیکی
چینایتی و بنما ئابوری و کمایتی ی بابتیکانو ب
ناسیونالیزم دوانن – لسر ئو تیوری ک بو ب پناسیکی
زانستی سیاسی ب ناسیونالیزم ک دت ناسیونالیزم ئایدیلژیای
جولانوی سیاسی چینی برژوای هاوچرخ ک ل سدکانی شانزو
حقدو هژد ل ئوروپا سریهداو گشو بای کردو رابری
شرشی کمایتی برژوا سرمایداریان لسای ۱۷۸۹ل فرنسا
کرد.ئو شرش یکم شرشی سیاسی کمایتی برژوا ناسیول
لیبرال بو ک کتایی ب دسلاتی فیودالی ئایینی وکسا هیناو
چینی برژوای سکولاری هاوچرخ گیشت دساتی سیاسی .دوای ئوش
ل چندین ووتی تری ئوروپی ئو شرشان ویاندا. پاشان

ناسیونالیزم بە شێوەیەکی گشتی لە سەدەی بیستیش لە زۆربەی وەڵاتانی تری دونیا گەشەیانکردو بە دەسەڵات گەیشتن بەڵام نەک بە هەمان شێوازو ناوەڕۆکی شۆرشگێڕیەوە. ئەم بزوتنەوەیە سەرەتا لە هەناوی ململانێی چینایەتی کۆمەڵگای دەرەبەگیەوە سەری هەڵداوە لە وەڵاتانی ئەوروپا بە تایبەتی لە ئیتالیاو ئەلمانیاو هۆڵەنداو بەریتانیاو فەرەنسا…هتد.

بو نمونە بەریتانیای گەورە ،کە لە سەدو نیوی ڕابردو وا ناونراوە ، تا پیش سەدەی شانزەش وەک نەتەوە فۆرمی نەگرتبو. هۆکارەکی گەورەی ئەمەش ئەوەبو کە بەشێکی چینی باڵادەستی ئەو وەڵاتە بە زمانێکی جیاواز لە زمانی زۆرینە دەئاخاوتن .وە لە بنەڕەتدا جیاواز بون لەو نەرماندیانە کە ئینگلتەرەیان داگیرکردبو. یاخود وەڵاتیکی وەک هۆڵەندا هەر لەو سەردەمانە یەکەمین ناسیونالیزمی مۆدرینی لەسەر ژێرخانێکی سەرمایەداری دروست کردبو کەهاوکات لە جەنگدابون دژی داگیرکاری ئیمپراتۆری فیودالی ئیسپانیا.هەروەها ئیتالیا وەک مارکس دەڵێت کە یەکەمین توخمە سەرەتاکانی پەیوەندی سەرمایەی تێدا وەدەرکەوت. بەڵام لەگەڵ تێپەڕی بونی کات و بەرەو پێشچونی شێوازی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری پێویستی بازاری گەورەو هاوبەش ..هتد بوە هۆی بەرەو یەکگرتنی هەمو ئەو ئیمارەتە بچوکانەی ئەو ناوچانە و ئەم زمانو وەڵاتە یەکگرتوەی ئەمڕوی لێبەک دێت .
ئەم زمانە یەکگرتوەی ئەمرۆی ئیتالی سەرەتا شێوەزاری کۆمایەتییەک بوە. بەڵام لەسەدەی هەژدەوە بوە زمانی فۆرمی سەرجەم چینی بەرژواو جولانەوە ناسیونالیستیەکەی …. ئەمانەو دەیان نمونەی تر هەن لە ئاستی جیهان بە تایبەتی ئەوروپا کە چۆن ناسیونالیزم جوڵانەوەی سەرەتایی چینی بەرژوایە کە لەسەر شیوە بەرهەمهینانی سەرمایە وەستاوە. هەمو ئاسۆ ئامانجی ئەم چینەو جوڵانەوەکەی کۆتایی هێنان بە سیستەمی فیودالی وزاڵبونی سیستەمی سەرمایەداری بوو.
چینی بەرژواو بزوتنەوە ناسیونالیستیەکەی بە گوتەی کارڵ مارکس دەورێکی لە ڕادە بەدەر شۆڕشگیرانەی لەهەمو ڕوویەکی ئابوری و سیاسی و ئایدیۆلۆژی و فکری و کەلتوری گێڕاوە بەرامبەر چینی فیودالو سیستەمە ئابوری و سیاسی و فکری و کەلتوری یەکەی .دیارە ئەوە ڕۆشنە کە سەرخانی سیستەمی دەرەبەگی – فیودالی – بە شیوەیەکی گشتی لە ڕووی ئایدیۆلۆژییەوە پشتی بە ئاینەکان بەستبو. بەڵام بە چینی بەرژوای تازە هەڵچو کاریگەر ترین ئایدیولۆژیا لەو قۆناغەدا بیرو ئایدیۆلۆژیای ناسیونالیزمێکی پێشکەوتنخوازبو کە توانی هەمو پێکهاتە فکری و سیاسی و کەلتوری یە ناوچەییە قەومی و خێڵەکییەکان لە یەک سیستەمی ئابوری و سیاسی کەلتوری لێکهەڵپێکی و بتوێنەتەوە

.هەر وەک زۆربەی بیرمەندو ڕاڤەکارانی ناسیونال لیبرالو سۆشیال دیموکراتەکانیش پێیان وایە ئامانجی ناسیونالیزم یەک دەوڵەت – نەتەوە – میللەتە – لەسەر یەک خاک- نیشتیمان، زمانو کەلتورە. تەنانەت بیرومەندو ڕاڤەکارانی چەپی ستالینیوماویو .. .بەوایان بەهەمان لێکدانەوە هەیە بۆ پرسی دەوڵەتو نەتەوە.ئەگەرچی هەندێکیان باس لە نەتەوەی ڕەسەنو ناڕەسەن یان سەرەکی و لاوەکی دەکەن .

بەڵام لە چەند دەیەی ڕابردوەوە چەندین تیۆرزان و پسۆرو بیرومەند هەن پیاچونەوەیان بەو تیۆرو تێزانە کردەوەو ڕەخنەیان لێگرتون لەوانە ئێریک هۆبزباوم ،ئێرنست گیلنەر،بندێکت ئەندرسن ،هەنری لەڤیرە هەتا سمیر ئەمین ومەنسور حیکمەت …هتد لە پرسی سەرهەڵدانی ناسیونالیزم و دەوڵەت جەخت لە ڕوانگەو تێزەکانی مارکس و ئەنگڵزو لینین دەکەنەوە. بەڵام بەبڕوای هەمو ئەوانەی سەر بۆ خەتی کۆمۆنیزمی کرێکارین بۆچونو لێکدانەوەو هەڵویستگیرییەکانی مەنسور حیکمەت کە خاڵی هاوبەشی لەگەڵ ئەوانەدا هەیە کە ناومان هێنان بەڵام لە ڕویی سیاسی و کۆمەڵایەتی و حزبییەوە لەهەمویان ڕۆشنترە.زۆربەی ئەو بیرمەندو تیۆردانانە تەنها پرسی ناسیونالیزم و نەتەوەیان ڕاڤەکردەو ڕۆشنگەرییان کردەوە. بەڵام مەنسور حیکمەت نەک هەر لێکدانەوەو ڕونکردنەوەی بۆ کردەوە بەڵکو هەڵوێستگیرسیاسی وحزبیشی بۆ کردوە.نوسراوەی نەتەوەو ناسیونالیزمو بەرنامەی کۆمۆنیزمی کریکاری لەو نوسراوە دانسقانەیە کە قوڵی فکری سیاسی مەنسور حیکمەت دەردەخات لە چاو هەمو تیورزانو ڕابەرە سیاسی یەکانی پێشو.تەنانەت لە تیۆرو باسو بابەتەکانی لینین و مارکسیش لەم هەلومەرجەی دونیادا زیاتر ئەم پرسەی ڕۆشنکردۆتەوە.ئەوەی مەنسور حیکمەت لەو لێکدانەوەو ڕۆشنگەریانەی تر جیا دەکاتەوە هەروەک مارکس دەلێت:
تەنها لێکدانەوەی دونیا بەس نییە ،گرینگ گۆڕینەکەیەتی ،مەنسورحیکمەت هاتوە نەک هەر زۆربەی ئەو تیوریانەی لیبرالەکانو چەپی تەقلیدی بردەتە ژێر پرسیارەوەو ڕەتی کردونەتەوە بەڵکو هەڵوێستگیری سیاسی و حزبی بەرامبەر ناسیونالیزم و دەسەڵاتەکەیان کردەوە. بە تایبەتی ئەو تیزەی کە باوە ئەوەیە گوایە نەتەوە ناسیونالیزم دروست دەکات بەڵام واقعییەت ئەوەیە ئەوە ناسیونالیزمە نەتەوە دروست دەکات. بە مانایەکی تر نەتەوە دیاردەیەکی ئابوری و سیاسی و کۆمەلایەتی یە نەک دیاردەیەکی سروشتی و ڕەگەزی.ڕاستە زمانودیالێکتیکەکان و تەنانەت کەلتورەکان دیاردەی کۆمەڵایەتی و ئاکامی ململانەی چینایەتی و بەرەو پێشچونی

کۆمەڵایەتین بەڵام ناسیونالیزم وەک بزوتنەوەی سیاسی چینیکی دیاریکراوی هاوچەرخ –بۆرژوازی- لە پیناوی گەیشتن بە دەسەڵاتی سیاسی و دامەزراندنی سیستەمی ئابوری و کۆمەڵایەتییەکەی هەمو ئەم دیاردانەی گردو کۆکردۆتەوەو بە پیرۆزیکردون. تەنانەت زۆریک لە بیرمەندە رەگەزپەرستەکان وەک دیاردەی دەرەوەی مێژوی ململانێی چینایەتی و کۆمەڵایەتی و سیاسیو مێژویی چاویان لێکردون.

بیرمەندەکانی فاشیزمو نازیزم و بەعسیزم ..هتد لەوانەن کە زمان و ڕەگەزو مێژوی خۆیان لەسەرو هەمو ئەوانەی تر ڕادەگرن .تەنانەت هەندێک لە سەرکردە فاشییەکان وەک ئاینو ڕەگەز بە ناسیونالیزمو تایبەتمەندییەکانیان دەڕوانن . لەم ڕوەوە ناسیونال ڕاسیزمی ئەڵمانی ،هیتلەری نازی ،و ئیتالی ، مۆسۆلینی فاشی ، تەنانەت هەندێک لە حزبو ڕێکخراوەکانی ناسیونالیزمی عەرەبیش کە لە ڕوی ئایدیۆلۆژییەوە ئیلهام لە ئیسلام وەردەگرن خۆیان بە نێردراوی خوداوەند دەزانن. بە تایبەتی ناسیونالیزمی عەرەب هەتا ئەمرۆش کەڵک وەردەگرن لەو ووتەیەی محمدی پێیامبەری ئیسلام کە وتوێتی عەرەب بەخێرترین نەتەوەیە کە خودا ناردوەتی بۆ خەڵک ئەم دیدگاو هەڵویستەش ئەوپەڕی رەگەزپەرستانەو فاشیانەیە.
جا قۆناغی یەکەمی سەرهەڵدانی ناسیونالیزم تا ئەو ساتانەی باڵای کردو دەسەڵاتو سیستەمی دەرەبەگایەتی کۆتایی پێهێنا قۆناغیکی لەڕادەبەدەر پێشکەوتنخوازانەو شۆرشگێرانە بوە . وە ئەم ڕۆڵەش وەک ئاماژەمان پێدا چینی بۆرژوای فەرەنسا لەشۆڕشی گەورەی بۆرژوازی نیشتیمانی لە ١٤ تەموزی ١٧٨٩ گێڕایو بوە پێشەنگی بزوتنەوەی ناسیونالیزمی جیهانی .
ئیتر لەوە بەدواوە شۆرشە بۆرژوازییە کۆمەلایەتیەکان لە ووڵاتانی تری ئەوروپای ڕۆژئاواو ناوەندو ئەمریکا بە شێوازی جۆراوجۆر ڕویاندا.
بەڵام لەگەڵ تەواو بە دەسەڵات گەیشتنی چینی بۆرژوا لەهەمو ووڵاتانی ئەوروپاو ئەمریکا وگەشەی سەرمایەداری وپێویستی بازاڕی گەورەی جیهانی و هێزی کاری هەرزانی چینی کارگەرو کاڵای هەرزان لەسەر بنەمای هاوکێشەی خستنەڕو و داواکاری – عرض و طلب –و باڵاکردنی سەرمایەداری تا ئاستی ئیمپیریالیزم و پێویستی جەنگو داگیرکاری ووڵاتانی تر، ئیتر بۆرژوا ناسیونالیزمیش پێی نایە قۆناغێکی ترەوەو ئەو تایبەتمەندی یە شۆڕشگێرییەی سەرەتای لە دەستدا.

قۆناغی دووەمی بزوتنەوەی ناسیونالیزم لەگەڵ جەنگی جیهانی یەکەم

دەستپێدەکات.لەرەوە ئیتر چینی بۆرژوا ناسیونالیزمی ئەو وڵاتانەی کە لە لایەن دەوڵەتانی ئیمپریالیزمی بەریتانی و فەرەنسی و ئیتالی کە لە جەنگی جیهانی یەکەم داگیریان کرد،ئەو تایبەتمەندییە شۆرشگیرییەی ئەوروپای سەدەکانی هەژدەو نۆزدەی نەما. ئەمەش بەهۆی هەم گەشەی شێوە بەرهەمهێنانی سەرمایە لە هەناوی سیستەمی فیودالی ئاسیاو ئەفریقاو ئەمریکاری لاتین، هەم بەهۆی هاوردەکردنی سەرمایەی دارایی و ئامرازەکانی بەرهەمهێنانی تەکنیکی . دەزینەوەو دەسبەسەراگرتنی کەرەسەی خاو،بە تایبەتی کانەکان ،لەوانە دەزینەوەی پەترۆل وگازی سروشتی . هەمو ئەمانە وایکرد چینی بۆرژوا وەک یەک چینی یەکگرتو لە بەرامبەری سیستەمی دەرەبەگی دەرنەکەویت کە لە ئەوروپا دەرکەوت .بەنمونە لە زۆربەی وڵاتانی ڕۆژهەڵاتو ئاسیاو ئەفریقا هەتا ئەمریکای لاتینیش بۆرژوازی بونە دو ڕێتوبابەی سەرەکی دژ بە یەک.ڕەوتو باڵێکیان کە زۆربەیان خودی دەسەڵاتدارە پاشاو سوڵتان و میرە فیودالەکان بون بەڵام توانای مانەوەو خۆ گونجانیان هەبو لەگەڵ دەوڵەتانی داگیرکەر. تەنانەت لەم وڵاتانەدا ئاڵوگۆڕی دەسەڵاتی سیاسیش ڕوینەدا. بە نمونە لەو وڵاتانەی کە تا ئێستا ڕژێمەکەیان پاشایەتیە و شاو مەلیکەکان لە ئاکامی ئاڵۆزایەتی و ڕاپەڕینەکان ملیاندا بە کەمێک ڕیفۆرم- چاکسازی – دەستوری و یاسایی لە بواری ئابوری و کۆمەلایەتیو کەلتوریەکان.دیارە ئەمە بە خودی وڵاتەکی زلهێزی پاشایەتی وەک بەریتانیاش هەر ڕاستە . ڕژێمە پاشایەتیەکەی پێ بەپێی ئاڵوگۆڕو وەرچەرخانەکان کە ئاکامی ناڕەزایەتی و ڕاپەڕینەکان بون خۆیان گونجانو ڕێککەوتن لەسەر ریفۆرمی سیاسی و کۆمەڵایەتی.

بەم شێوەیە بینمان کە بزوتنەوەی ناسیونالیزم دوای جەنگی جیهانی یەکەمو هەتا دووەمیش ، توشی لەکترازانو جیابونەوەو ڕەوتگەلو باڵ باڵەن هاتن .ڕەوتو باڵی سەرەکیان بەناوی شۆرشگیڕی نیشتیمانیو نەتەوەیی ڕزگاریخوازیو جەنگاوەریەوە ئاڵای سوری بەرزکردەوەو خۆی بە نوێنەرو پارێزەری گەلو نەتەوەو نیشتیمان دەزانی دژی داگیرکاری ئیمپریالی.

هەڵبەت شۆرشی ئۆکتۆبەری ١٩١٧ کە هۆکارێکی سەرەکی بو لە کۆتایی پێهێنانی جەنگی جیهانی یەکەمو دامەزراندنی یەکیتی سۆڤیەتی سۆشیالیستی و سەرەتای بلۆکبەندی نوێی جیهانی کاریگەری گەورەی هەبو لەسەر گەشەی باڵی سۆشیال ناسیونال میلیتانتی وڵاتانی داگیرکراو.

لە دوای جەنگی جیهانی یەکەم دەوڵەتە ئیمپریالیستیەکان ڕێکەوتن لەسەر دابەشکردنی ئەم وڵاتانە لە نێوان خۆیان لەسەر بنەمای

ریکەتنامەو پەیمانەکانی سیڤەرو لۆزاندا لە ساڵی ١٩١٨-١٩٢٠. ئەم ڕیکەوتنانەش بونە هۆی پێکهاتن و دامەزراندنی چەندین دەوڵەتی پاشکەو ژێردەستەی سەر بەو داگیرکەرانە.زۆربەی ئەو دەسەڵاتو رژێمانە ناوەرۆکیکی جۆریک لیبرال قەومیان هەبو .ئەم بارودۆخەش بوە هۆی سەرهەڵدانی بزوتنەوە رزگاریخوازە نیشتیمانی و گەلییەکان هاوکات پرسو کیشەی نەتەوەیی لەو ووڵاتانەو سەپاندنی ستەمو چەوسانەوەو پێشێلکردنی مافو ئازادیە کۆمەڵایەتی و سیاسی و کولتوری یەکانی خەڵکانی تر کەسەر بە زمانی و کولتوری تر بون .لەبەرەوە بۆرژوازی ناو ئەو خەڵکوکۆمەڵگا چەوساوانە خۆیان کرد بە نوێنەری جەماوەری ستەملێکراو. وەک وتمان تورکیاو عێراقو سوریا وجەزائرو هەتا دەگاتە ئێران و ئەفغانستان ..هتد لە زۆرێک لەم ووڵاتانە لە دوای کۆتایی هاتنی جەنگی جیهانی یەکەمو داگیرکاری لە لایەن دەوڵەتە زلهێزەکانەوە چەوسانەوەو پلەیی دوویی لە نێوان نەتەوەکان سەریهەڵدا. پاشان دەسپێکردنی بزوتنەوەی ناسیونالیزمیی خۆ بە رزگاریخوازو ئازادیخواز. لە ڕاستیدا ناسیونالیزمی کورد – کوردایەتی لەم میژوە بە دواوە سەریهەڵدا.ئەمەش وەک وتمان بەهۆی دامەزراندنی دەوڵەتو ڕژێمە بۆرژوا ناسیونال قەومییەکانی وەک عەربو تورک و فارس و..هتد لە ووڵاتانی بەناو عەرەبی و جیهانی سێهەم .
لە دوای جەنگی جیهانی یەکەمو دامەزراندنی یەکیتی سۆڤیەتو بلۆکی سۆشیالیستی بە ڕابەری لینین و بەلشەڤیکەکانو حزبە چەپە هاوپەیمانەکانیان بە یەکەم جار مافی نەتەوەکانیان بە دیاریکردنی چارەنوسیان بە فەرمیو بە کردەوە ناساند. وە بوە بە شێک لە ستراتیژو تاکتیکی ئەم دەولەتو بلۆکو حزبانە. چ لەو ووڵاتانەی دەسەڵاتدار بون چ لەو وولاتانەی هیشتا داگیرکراوی ئیمپریالی بون. پشتیوانی خۆیان ڕاگەیاند بە هەر جولانەوەیەکی نەتەوەیی – ڕزگاریخوازی . لەمبارەیەوە لینینو تروتسکی و ڕۆزالۆگسەمبروگ ..هتد لە زۆرێک نوسینە شیکارییەکانیان بە پرسی نەتەوەو جولانەوەو چەوسانەوەیی نەتەوەیی لە باسە تیوری و سیاسی یەکانی پشتیوانی ئەم جولانەوە نەتەوەیی و نیشتیمانیانەی کردەوە کە خۆیان لە ژێر ئاڵای بزوتنەوەی نیشتیمانی و نەتەوەیی پێشکەوتنخواز دەناساند.

بەڵێ ئەتوانین بڵێین قوناغی دوەمی باڵاکردنی ئەم جۆرە لە ناسیونالیزم هەمو تایبەتمەندییە شۆرشگێرییەکەی لە ڕویی سیاسیو کولتوریەوە لە کۆمەڵگە دروشمەکی بریقەدارداردا قەتیس بویەوەو هیچ پەیامو بەرنامەیەکی شۆرشگێرانەی ئابوری و کۆمەلایەتی نەماو لە ناوەڕاستی ڕێگا ڕاوەستا. تەنانەت ئەوەندەی مەیلی بە دواکەوتویی و

پاشەوپاشگەڕانەوە هەبو مەیلو ئارەزوی بە چونە پێشەوە بەرەو ئازادیخوازی و یەکسانیخوازی تەواو نەبو.وە هەر هەنگاوێکی نابێت بە قازانجی چینی کرێکارو تویژە کەمدەرامەتەکان و ژنان و لاوانو ، یاخود مافو ئازادییە فەردی و مەدەنییەکانو ، مافو ئازادییەکانی خەڵکانی سەر بە زمان و ئایین و..هتد ئەوە لە ژێر ناڕەزایەتی و ڕاپەرینی جولانەوە کرێکاری و کۆمۆنیستی یەکاندا بوە .بە کورتی ئەم جوڵانەوەیە هەمو تایبەتمەندیە شۆڕشگێڕییەکەی خۆی لە ناکۆکی و ململانەوجەنگی دژی داگیرکەری دەرەکی ئیمپریالیستیەکە قەتیس کردبوەوە.لە کاتێکدا داگیرکەر خۆی خاڵی هاوبەشی ئابوری و سیاسی زۆری هەبو لەگەڵ ئەم بۆرژوایەو جولانەوەکەی.
بۆیە لەهەر وڵاتیک ئەم جوڵانەوەیەو حزبەکانی هەوڵیانداوە هەمو جولانەوە یەکی جەماوەریو ناڕەزایەتی ئازادیخوازانە دەسبەسەردا بگرن بەناوی شۆڕشی خۆیان. بە شیوازی چەکداری و کودەتای سەربازی وەک ئەوانەی پەنجاکانی عیراق و سوریاو میسرو لوبنان و …هتد بەسەرەنجام بگەیەن لە پەناوی بە دەسەڵاتگەیشتنی خۆیان .
ئا لەم ڕوانگەیەوەیە هەمو ئەو ڕودوانەی کە ئەم جوڵانەوەیەو حزبەکانی ڕابەریان کردو ناوی شۆڕشیان لەنا لە بناغەوە جگە لە کودەتاو ڕیفۆرمێکی نیوەناچڵ زیاتر هیچی تر نەبون.هەمو ناوەڕۆکی شۆڕشگێڕی ئەم جوڵانەوانە خۆی لە ڕوخانی دەسەڵاتی پاشایەتیداو وەدەرنانی دەوڵەتی داگیرکەر دەبینیەوە.

هەرچەندە ئەم جۆرە لە ناسیونالیزم خۆی وەک ناسیونالیزمێکی نیشتیمانی و نەتەوەیی سەربەخۆخوازلە سەرمایەی دەرەکی و ئیمپریالی مۆنۆپۆلی دەردەخست بەڵام خاڵی جیاوازیان لەگەڵ خودی سیستەمی ئابوری و سیاسی دەوڵەتی داگیرکەر ئەوەندە نەبو. جیاوازییەکانیان لەو دەورانە ئەوەبو بەشێ زۆری بەرنامەو سیاسەتی بۆوژوازی دامەزراندنی سەرمایەداری دەوڵەتی بو کە خۆیان بە سۆشیالیزم دەناساند. ئەمەش لە ژێر کاریگەری بلۆکی ڕۆژهەڵاتو هاوکاری ئەم دەوڵەتانە بە ئەم جولانەوانە.بانگشەکارانی ئەم جۆرە ناسیونالیزمە زیاتر لە جولانەوەی ناسیونالیزمی تورکی و ئێرانی و عەرەبی وهندی کوردی..هتد بون.
بەڵام ئەم جولانەوەیە بە حوکمی ناوەرۆکە ئابوری و سیاسی و کۆمەڵایەتی و کەلتوری یەکەی نەک هەر ئازادیخوازو یەکسانیخواز نەبو بەڵکو بگرە کۆنەپەرستیش بو بە تایبەتی لە بێتوانایی لە سنوربەندی فکری و سیاسی و کەلتوری تەواو لەگەڵ فکرو ئایدیولۆژیاو کەلتوری فیودالیو ئایینیەوە.بە نمونە ناسیونالیزمی عەرەبی هەرگیز نەیتوانی سنوربەندی لەگەل ئایینی ئیسلام بکات و بە کردەوە ئایین

لە دەوڵەتو سیستەمی سیاسی جیابکاتەوە.لە کاتیکدا یەکێک لە تایبەتمەندییە گەورەکانی ناسیونالیزمی پێشکەتنخواز دامەزراندنی سیستەمو دەوڵەتێکی عەلمانی – سکولارە.

ڕەنگە لەمبارەوەیەوە ناسیونالیزمی تورکی کە ڕابەرای شۆڕشی نیوناچڵی سەرەتای سەدەی بیستی کرد بە سەرکردەیی ئەتاتورک ڕادیکاڵترینیان بێت لە سنور بەندی لەگەڵ ئایین و کەلتورو نەریتەکانی.هەڵبەت گرفتی سەرەکی ئەم ناسیونالیزمەش ئەوەبو کە خاوەن ئایدیولۆژیایەکی قەومی فاشی بو هەر لەسەرتاوە تا ئەمرۆ.

قۆناغی سێهەمی ناسیونالیزم دەکرێت بە کۆتایی هاتنی جەنگی جیهانی دووەم و جەنگی سارد ئاڵوگۆڕەکانی سەرەتای نەوەتەکان دیاری بکەین کە ئیتر قۆناغی داکشانوئاوابونو پاشەوپاشگەرانەوەی سەر□□□یانەی بناسێنین.

تا ئەو جێگایە دەگەڕێتەوە بە پێگەی ناسیونالیزم لە دوای جەنگی جیهانی دوەم و ماوەی جەنگی سارد وەک ئاماژەیەکمان پێدا هەمویان کەوتنە ژێڕ هەژمونی باڵادەستی هەردو بلۆکی رۆژهەڵاتو رۆژئاوا.

لە ماوەی جەنگی ساردی نێوان بلۆکی ڕۆژهەڵاتی بەناو سۆشیالیستی و ڕۆژئاوای سەرمایەداری بەهۆی ڕیکەوتنە سیاسی و ستراتیژی و تاکیکییەکانی نێوان ئەم دوو بلۆکە ئیتر خودی ئەم جولانەوە ناسیونالیستیانەش زیاترو زیاتر جێگۆڕکێیان بەسەردا دەهاتوئەمبەرو ئەوبەریان دەکرد، یان پێیان دەکرا بە پێی بەرژوەندی زل□ه□زە جیهانییەکان . هەڵبەت ئەمەش لە لایەکەوە دەگەڕایەوە بۆ سەرهەڵدانی دەوڵەتی گەورەی تر لە ڕویی ئابوری و سیاسی و سەربازییەوە وەک چین و یوغسلاڤیاو پێکهێنانی هاوپەیمانی تری وەک کۆنگرەی ووڵاتانی بیلایەن و کۆنگرەی کۆمکاری ووڵاتانی عەرەبیو ئیسلامیو لە پال هاوپەیمانی ناتۆو وارشۆدا.

هەمو ئەم بارودۆخەش کاریگەری زیاتری دانا لەسەر بزتنەوە سیاسییە ناسیونالیستییەکانی وەک ڕەوتو باڵی ناسرو بەعس کە مۆری خۆیدا لە میژویی ٤٠-٥٠ ساڵی ماوەی جەنگی سارد لە جیهانی عەر□بیدا.بە دەسەڵاتگەیشتنی بۆرژوا ناسیونال – سۆشیالیستی عەرەب بەهەردو ڕەوتەکەیەوە ئەوە زیندوترین و ڕاسترین بەڵگە بو بۆ ئەوەی کە ئیتر ناسیونالیزم سەرەتایی ترین تایبەتمەندی شۆرشگێڕی و ئازادیخوازیو یەکسانیخوازی تیدا نەماوە کە لە هەمو ووڵاتانی عەرەبزمان ڕژێمی قەومی – ئیسلامیان دامەزراند نەک دەوڵەتو حکومەتی تەواو عەلمانی – سکولار.

هەر بۆیە ئەم جۆرەش لە ناسیونالیزم لە سەردەمی قەیرانی ئابوری و

سیاسی وکۆمەڵایەتی دەتوانێت ببێتە دەسەڵاتێکی فاشی وەک هیتلر. بەعسیزم بە کردەوە لە دەیەی حەفتاکانو هەشتاکانو نەوەتەکان بەهەی قەیرانی ئابوریو سیاسی یەوە ئەو فاشیزمەی سەلماند. کۆمەڵکوژییەکانی ئەنفال و هەڵەبجەو تاوانەکانی چەند دەیەیەی حزبی بەعس لە سوریاش بەڵگەی ئەو ناسیونال فاشیزمەن .
هەروەکووتمان ئەم دابەش بونو جیابونەیە لە ڕیزەکانی ناسیونالیزم هەر لەناو ناسیونالیزمی عەرەبو تورکو فارس ..هتد نەبو بەڵکو لەناو ناسیونالیزمی کوردیش بو لە ماوەی جەنگی سارد بە تایبەتی نیوەی پەنجاکانەوە تا ئەمڕۆ.
دابەش بونی ناسیونالیزمی کورد بە دوو ڕەوتو باڵی پارتی دیموکراتی مەلاییو پارتی شۆڕشگیری جەلالیو دژایەتی و کوشتو بڕی یەکتر تا ئەمڕۆ ئاکامی داڕزینو گەندەڵ بونو کۆنەپەرستی ئەم بزوتنەوەیەیە .

ئەگەر باڵێکی ناسیونالیزمی عەرەبی بە هاوکاری خودی دەوڵەتە ئیمپریالییەکان ،بە تایبەتی بەریتانیاو فەرەنسا و لەم دوایانەش ئەمریکا ،بە لێدانی باڵە جەنگاوەرەکەی بلۆکی سۆقیەت دەستی دایە هاوکاری کۆنەپەرست ترین تویژی بۆرژوازی بە ئایدۆلۆژیاو ئالای ئیسلامەوە بەناوی ئیخوانو وەهابییەوە ئەوە ئەم قایرۆسە لە چینی بۆرژوزی و ناسیونالیزمی کوردیشیدا.جا ئەم بزوتنەوە ئیسلامی یە چ هی ووڵاتانی عەرەبزمان یان کوردزمان یان هەر ووڵاتێکی تر بێت تا ئیستا دواکەوتوترین و دژی ئینسانی ترین بزوتنەوەن لە هەمو مێژوی کۆنو نوێدا .هەڵبەت ئەم دەستەوتاقمانەی ئەم بزوتنەوە ئیسلامیانە لەگەڵ حزبەکانی ناسیونال- قەومی بەردەوام لە ململانییی و هەندێک جار لە گفتوگۆو ئاشتیدان بونە. بەڵام وەک ووتمان گەورەترین دوژمنی هەر جولانەوەیەکی چەپو ئازادیخوازی و یەکسانیخوازی بونە . بە تایبەتی دوژمنی سەرسەختی پرس و مافەکانی ژنان و منداڵانو لاوان و کرێکارانن کە ئامانجوئاسۆیەکی سۆشیالیستی و کۆمۆنسیتیان هەیە لەم سەردەمەدا.

ئەم بزوتنەوە بۆرژوا ئیسلامی یە ئەگەر چی سەرچاوەی هێزە کۆمەڵایەتیو کەلتوریو داراییەکەی لە ململانێی نێوان ناسیونالیزمی عەرەبو ئیسرائیل و چەوسانەوەی خەڵکی فەلەستین وەردەگرێت بەڵام هاوکات پشتی تەواوی بەستوە بە دەوڵەتە ئیمپریالییەکانی بەریتانیاو فەرەنساو ئەمریکا .تەنانەت بە بەڵگەوە دەرکەوتوە کە خودی دەوڵەتی ئیسرائیل کە دەوڵەتێکی قەومیو دینی ڕەگەزپەرستە دەستی هەبوە لە هاوکاریو گەورەکردنەوەی ئەم بزوتنەوە ئیسلامیانە بە تایبەتی لەناو جولانەوەی ڕزگاریخوازی ناسیونال عەرەبی لە

فەڵەستین و لوبنان و سوریا لە دژی ڕژێمەکانو جولانەوە قەومییە عەرەبییەکان.

سەرنجڕاکیش ئەوەیە لە ماوەی نێوان جەنگی جیهانی یەکەم تا دوەمو جەنگی ساردیش دەوڵەتە ئیمپریالیستەکان لە پاڵ هاوکاری هەمەلایەنەی بزوتنەوەی جویزم و دەوڵەتی ڕەگەزپەرستی ئیسرائیل هاوکات گەورەترین هاوکاری بزوتنەوەی ئسیلامیشیان کردوە کە بە ڕواڵەت دوژمنی سەرسەختی یەکن.

هەر بۆیە دەتوانین بڵێین کە بزوتنەوەی ئیسلامیزمو جویزم ،کە ناسیونالیزمی عەرەب و خودی ئیسلامی سیاسی بە زایونیزم ناوی دەبات، دوو بزوتنەوەن بەڵام یەک ئاسۆو ئامانجیان هەیە سەرەڕای هەر ناکۆکی و دوژمنایەتییەکی نێوانیان.ئەو ئاسۆو ئامانجەش دامەزراندنی دەوڵەتێکی دینی و قەومی ڕەگەزپەرستی وایە کە داننانێن بە هیچ بیروباوەڕێکی سیاسی و قەومی و دینی تردا بە تایبەتی زۆر دوژمنی سەرسەختی بزوتنەوەی چەپوکۆمەنسیتی و کرێکاری و بیروباوەڕە ئازادیخوازو یەکسانیخوازەکانن.

پێم وایە باشترین بەڵگە بۆ هاوکاری و پشتگیری هەمەلایەنەی دەوڵەتە ئیمپریالییەکان بۆ ئەم جولانەوە ئیسلامی و قەومیانە فلیمەکانی ڕامبۆن ،کە پاڵەوانی ئەفسانەیی ئەم جوڵانەوەیە بە ناو خەڵکی ستەملێکراوە.

بەم شێوەیە دەبینین لە دوای کۆتایی هاتنی جەنگی جیهانی دوەم و هەرەسی بلۆکی ڕۆژهەڵاتی بەناو سۆشیالیستی وکۆمەنیستی و باڵا دەستی ئیمپریالیزمی ئەمریکا بە سەرکردەیی ڕەوتی لیبرالیزمی نوێ لە ساڵی ۱۹۹۰وە ئیتر چینی بۆرژواو بزوتنەوە ناسیونالیستیەکانیشی ۱۸۰ پلە گۆڕانو وەرچەرخانی ڕیشەییان لەهەمو جهاندا بەسەردا هات.

وەک پێشتر ووتمان لە نێوان جەنگی جیهانی یەکەم و دووەم و ماوەی جەنگی سارد ئەم بزوتنەوانە لە ناوەڕاستی ڕێگا وەستابونو زیاتر مەیلیان بە گەڕانەوە دواوە هەبو .بەڵام لە سەرەتای هەشتاکان و نەوتەکانەوە قوڵ بونەوەی قەیرانی ئابوری و کۆمەڵایەتی و سیاسی لە ئاستی جیهاندا ئیترئەم بزوتنەوانە بە تەواوی ملی پاشەوپاس گەڕانەوە بەرەو ئەوپەڕی کۆنەپەستی بۆ سەدەکانی ناوەڕاست گرتە بەر،بە تایبەتی لە ڕوی ئایدیۆلۆژی و کولتوری یەوە. لەو کاتەوە هیچ ڕەوتو حزبێکی بۆرژوا ناسیونالیستی هەرچەند خۆیان بە ناوی نەتەوەی ژێردەستو ستەملێکراو وداگیرکراو بناسینن یەک زەڕە لەناوەڕۆکی کۆنەپەرستانەو دواکەوتوانەیان بە ئایدیۆلۆژیای قەومی و دینی کەم ناکاتەوە.

ئەم سەردەمە ئیتر هەمو جۆرە ناسیونالیزمێک لە ئاستی هەمو جیهان

،بە تایبەتی ئەوەی ناوی لێنراوە جیهانی سێهەم و جیهانی عەرەب
،،هتد،کە گوایە قوربانی دەستی ستەمو داگیرکاری ئەمریکاو ئەوروپاو
..هتد ناسیونالیزمی نەتەوەی سەردەست بن یان ژێر دەست ، لە
دەسەڵات بن یان بێ دەسەڵات ،لە شاخ بن یان شار ،جەنگاوەر بن یان
خەبەدەستەودەر یەک بزوتنەوەو یەک ئامانجو یەک ئاسۆی ئابوری و
ستراتیژی سیاسی و کۆمەڵایەتیان هەیە ئەویش زۆرترین کەڵەکەی
سەرمایەو قازانج بەهەر شێوازێکی سیاسی دژی ئینسانی بێت.هەر بۆیە
ئەم بزوتنەوانەو حزبو دەسەڵاتەکانیان دەیان ناسنامەی داڕزیو بۆ
مرۆڤ بەناوی ،ئایین، مەزهەب ، زمان، قەوم ،خێڵیو بنەماڵەیی
دادەتاشن و مرۆڤەکان دەکەن بە دوژمنی یەکتروبە کوشتیان دەدەن.
هەموی لە پێناوی مانەوەی خۆیان لە دەسەڵات و کۆکردنەوەو کەڵەکەی
پارەو پول و سەرمایە بە دزی و گەندەڵی و جەردەیی و دور لەهەر
ڕێساو یاساو میکانیزمێکی ئاسایی بەرهەمهێنانی سەرمایەو
سەرمایەداری یە ستانداردەکانی خودی سیستەمی سەرمایەداری.
ناسیونالیزمی کوردو تایبەتمەندییەکانی…..!

بە خستنە ڕویی تایبەتمەندی یەکانی ناسیونالیزمی کوردو ڕەوتو
باڵەکانی و ئاسۆوئامانجەکانی، شێوازی بەڕێوەبردنی
دەسەڵاتەکەیانوئاکامە دژی ئینسانییەکانی لەم سێ دەدەیەدا وا
پێویست دەکات کۆمەڵێک بگەڕێینەوە بۆ دواوە لە ڕوی سیاسی و مێژویی
یەوە .تا هەم زیاتر ناوەڕۆکی خێڵەکیو دواکەوتوانەی چینی بۆرژوازی
و بزوتنەوە قەومییەکەی و هەم ئەو ڕەخنە ڕوکەشی یە بەناو لیبرالی
و نیو لیبرالیانەیەش ڕونبێتەوە کە لە لایەن بەشێک لە ڕۆشنبیرانی
ناو بازنە یان دەرەوەی بازنەی سیاسیو حزبی ناسیونالیزم دەخرێتە
ڕوو.
سەرەتا ئەوە بڵێین کە پیم وانییە هیچ سیاسەتمەدارو شرۆڤەکارو
میژونوسەو ڕۆشنبیریکی خودی ئەم بزوتنەوەیە ناکۆک بن لەوەی کە
ئەوەی پێی دەڵێن کوردستان و خاکی کوردستان بە گشتی هیچ کات و
سەردەمێک خاوەنی قەوارەیەکی سیاسی سەربەخۆ بو بێت ،چ لە ئاستی
سەراسەری کوردستان چ لە بەشەکیدا.بە تایبەتی لە قۆناغەکانی
فیودالی و سەرمایەداری تا ئەمڕۆ .ڕەنگە ئەم سی ساڵەی دەسەڵاتی
پارتی و یەکێتی و هاوپەیمانەکانیان بە قەومی و ئیسلامیەوە ،کە
زۆربەی جار بە داخەوە حزبی شیوعیش هەڵپەرستانە هاوکاریان کردون،
باشترین نمونەی دەسەڵاتدارێتی ئەم جوڵانەوەیە بو بێت کە ئەوە
دەساڵیکە زۆرایەتی خەڵک خوازیاری کۆتایی پێهێنانو ڕوخانین.ڕاستە
لە کۆتایی چلەکان ولە هەلومەرجێکی تایبەتدا بۆرژوازی کورد لە
کوردستانی ئێران لە کۆتایی جەنگی جیهانی دوەمو قەیرانو ئاڵۆزیو

بەشایی سیاسی لە ئیران بە ڕابەری هەندێک لە شیخو مەلاو دەرەبەگ وهەندێک لە ڕۆشبیرانو سیاسەتمەدارانی قەومی بە سەرکردەیی قازی محمد توانیان لە شاری مهابادو هەندێك ناوچەی دەوروبەری دەسەڵاتی خۆیان دامەزراەنن بە ماوەی چەند مانگێک ، بەڵام ئەو دەسەڵاتە بە بەراورد لەگەڵ دەسەڵاتی پارتی و یەکێتی هەرێمی کوردستان نیو ئەوەندەی هەرێم کاریگەری سیاسی نەبو.

جا بە پێی لێکۆڵینەوە سیاسی و مێژویی یەکان کە زیاتر هی خودی ئەکادیمی و پسپۆرانو میژونوسانو نوسەرانی خودی چینی بۆرژوازو جولانەوەکەن جێخت لەوە دەکەنەوە کە لە سەردەمە جیاوازەکان هێزو خێڵ و تیرەکانی کورد لەو ناوچانەی پێی دەڵێن کوردستان خاوەن قەوارەی سیاسی بونە بەڵام زۆربەیان لە ژیر سایەی دەسەڵاتی ئیمپراتۆرە فیودالەکانی پێش ئیسلام و دوای ئیسلام بونە هەتا دەگاتە ئیمپراتۆری خەلافەی ئیسلامی عوسمانی .

هەڵبەت هەندێک مێژونوس و پسپۆر بە پێی بەرژەوەندی یە سیاسیەکانیان لە سەردەمە جیاوازەکان مێژویان داتاشیوە . بەڵام لەو مێژووەی کە شەرەفخانی بەتلیسی بەناوی شەرەفنامە نوسیویەتی یاخود داستانەکانی ئەحمەدی خانی هەتا دەگاتە سەرەتاکانی سەدەی بیست میژونوسانی وەک ئەمین زەکی و کوردستانو کوردی قاسملوو کوردو بزوتنەوەی ڕزگاریخوازی کوردی جەلال تالەبانی و بارزانی و بزوتنەوەی ڕزگاریخوازی کوردی مەسعود بارزانی هتد نوسیویانە سەرەڕای زیادەڕەوی بەڵام هیچیان جەختیان لەسەر بونی دەوڵەتێکی گەورەی یەکگرتوی وەک فارسەکان و عەرەبەکان و مەغۆلەکان و تورکەکان ..هتد نەکردۆتەوە.هەرچەند بە پێی ڕیوایەتەکان ئاماژە بە دەوڵەتی مادو ..هتد لە ناوچەی میزۆپۆتامیا وەک دەوڵەتی کوردی دەدەن بەڵام ئەوانە ڕاستی میژوویی نوسراو و بەڵگەدار نین.

بیگومان ئەم دانەمەزراندنو فۆرم نەگرتنە دەوڵەتیە یەکپارچەیەش هۆکاری زاتی و مەوزوعی زۆری هەبوە . وە هەر ئەم نەبونی دەوڵەتە جا ئیتر لە هەر فۆرماسیونێکی ئابوری و کۆمەڵایەتیدا بوبێت هۆکار بونە بۆ ئەوەی ئەم ئیمارەتانەی وەک بابان و سۆران و بادینان و ..لە هیچ سەردەمێکدا تا ئەمرۆشی لەگەڵ بێت پایەکانی دەوڵەت – میللەت (نەتەوە) دانەمەزرێننو نەبنە خاوەن یەک نیشتیمانو زمانو کلتورو میژووی یەکگرتوو هاوبەش لەسەر بنەمای ئابوری یەکی تایبەتو هاوبەش .هەڵبەت ئەمەش بە پێی ڕاوبۆچونی پسپۆرانو ڕاڤەکارانی خودی ناسیونالیزم نەک لە ڕوانگەی چینایەتی و مارکسیستییەوە.چونکە لە ڕوانگەی مارکس و ماتریالیزمی مێژوییەوە دامەزراندنو بونی دەوڵەت و نیشتیمان و هەمو دامەزراوەکانی کە

سەرخانی ئابورین ئاکامی بونی چینە کۆمەڵایەتیەکانو خەباتو ململانێی چینەکانن . بە گوتەی مارکس وەک لە مانیفێستدا هاتوە دەوڵەت جگە لە کۆمیتەیەکی سیاسی بۆ بەڕێوەبردنی کۆمەڵگا لە ڕوی ئابوری و کۆمەڵایەتی یەوە هیچی تر نی یە . بەڵام لەگەڵ بە فەرز وەرگرتنی تێزی دەوڵەت – نەتەوەش بۆ پرسی بونو نەبونی دەوڵەتی کوردی تا ئێستا هیچ قەوارەیەکی سیاسی بونی نەبوە. ئەوەی هەبوە زیاتر ئیماراتی□کان بونە.دیارە ئەوانەش بونەتە قوربانی شەڕو ململانێی ناوخۆیان یاخود لەناوچونیان لە ئاکامی داگیرکاری زڵهێزە دەرەکییەکانو یەکنەگرتنیان بەرامبەری هێزی داگیرکەر.ئەوەتا لە ماوەی زیاتر لە نیو سەدەی ڕابردوی سەدەی بیست تا ئەمرۆ ڕەتوباڵەکانی ناو بزوتنەوەی ناسیونالیزمی کورد ئەوەندی دژایەتی و دوژمنایەتی خۆیان دەکەن ئەوەندە هی دوژمنە هاوبەشو داگیرکەرەکەیان نەکردوە.وە زۆربەی کات باڵێکیان پاڵی داوە بە یەکێک لە دوژمنەکەیانەوە تا باڵەکەی تری یان لە گۆڕەپانی سیاسی وەدەرنێت.

زیندو ترین نمونەش ئەو شەڕو ململانێ سیاسی و چەکداری یەی ئەم دوو ڕەوتە جەنگاوەرو خۆبەدەستەودەرەیە کە لە پەنجاکانەوە سەری هەڵداوەو لە چوارچێوەی دەستەو تاقمی سیاسی و چەکداری هەر جارەی بەناوێک تا ئەمرۆ خۆیان ساز داوە.

تا ئەو جیگایەش دەگەڕیتەوە بە شەڕوداگیر کاری هێزە دەرەکییەکانەوە بۆ سەر کۆمەڵگای کوردستان و قەوارە سیاسی یەکانی بە درێژایی مێژو تا ئەمرۆش شەڕو داگیرکاری دەوڵەتو خەلافەتە ئیسلامییەکان بوە.بە پێی سەڕچاوەو گێڕانەوە مێژویی یەکان داگیرکاری دەسەڵاتە ئیسلامییەکان لەسەردەمی عومەری کوری خەتاب و خالید کوری وەلید ،کە سوپاسالاری سوپای زەبەلاحی ئیسلامی بوە ،دەستیان نەپاراستو لە کوشتنو بڕینی بە کۆمەڵ . ئیغتیسابی مناڵانی کوڕو کچو بە کەنیزەکو کۆیلەکردنیان ،بە هۆی ملکەچ نەبونیان بۆ دەسەڵاتی خەڵافەتو ئایینی□ک□یان ڕوداوی خوێناوی مێژویین.ئەوەی داعش لە چەند ساڵی ڕابردودا کردی دوبارە بونەوەی ئەو مێژوە خوێناویە کوشتنە بە کۆمەڵە بوە کە مۆری شەرمەزاری نا بە ناو چەوانی دەسەڵاتی ئەم جولانەوە ناسیونالیستییە کە پارتی و یەکیتی ڕابەری دەکەنو بە گشت کۆمەڵگای نێو دەوڵەتییەوە.
هەڵبەت قسەوباسو ب□چونەکانی ئێم□ ل□بردەدا زیاتر ئاماژەو جەخت کردنەوەیە لەسەر دوای مێژویی زایینی . بە تایبەتی دەورانی سەرهەڵدانو باڵاکردنی ناسیونالیزم لە ئاستی جیهان و ناوچەکە هەروەک پێشتر قسەوباسمان لەسەر کردەوە. جا ئەوانەی پێش زایین چۆن

بوە هەموی دەچێتە خانەی ئەفسانەو داستانەوە. هەروەک ئەفسانەو داستانی کاوەو زوحاک چونکە مێژوی نوسراو نین. مێژوو ئەوەیە کە نوسراوە. هەمیشەش بزوێنەری کۆمەڵگاو مێژوو لە ڕوانگەی مارکسو هەر بیرمەندو ڕاڤەکارێک کە بابەتیانە بە کۆمەڵگاو ناکۆکی و ململانێ کۆمەلایەتیو سیاسیەکان بڕوانێت ئەوە پشت دەبەسیت بە بنەمائابوری و چینایەتیەکانی کۆمەڵگاکان.

هەر بۆیەش بە ووتەی مارکس هەتا ململانێی و ستەمی چینایەتی بمێنێت ململانێ و ستەمی نەتەوەیی قەومی و خێڵەکی و ڕەگەزی …هتد دەمێنێت.یان وەک ئەنگلز دەڵێت هەر گەلێک گەلێکی تر بچەوسێنێتەوە ئەو گەلە خۆشی چەوساوەیە. بەگومان مەبەستی ئەوانە چەوسانەوەی چینایەتی خودی ئەو مرۆڤانەیە کەسەر بەو گەل و نەتەوەیەن.
جا ئیمە ئەمرۆ کە قسەو باس لەسەر ناسیونالیزم و جوڵانەوەیی نەتەوەیی دەکەین ئەوە یانی قسەو باس لە دیاردەیەکی کۆمەڵایەتی و سیاسی و تەنانەت ئایدیۆلۆژی و کەلتوری هاوچەرخ دەکەین کە ئاکامی ململانێی نێوان چینی بۆرژوای تازە هەڵچون لە دژی سیستەمی دەرەبەگایەتی.
بەڵام ئەوەی جێگای سەرنجە لە نێو کۆمەڵگای کوردستان لە هیچ پارچەیەکیدا ئەم ئاڵوگۆڕە ئابوری و کۆمەڵایەتی و سیاسی و کەلتوری یە چینایەتی یەی چینی بۆرژواو بزوتنەوەکەی سەریهەڵنەداوە وەک ئەوەی لە ووڵاتانی ئەوروپا سەری هەڵداوە.نەک هەر بەو شێوازە سەریهەڵنەداو بەڵکو بە هۆی داگیرکاریەوە بۆتە پاشکۆی ئەو ئاڵوگۆڕە ئابوری و سیاسی و کۆمەڵایەتی و کەلتوریانە کە لەناو ئەو ووڵاتو دەوڵەتە داگیرکەرانەی وەک عەرەبی و عوسمانی ئیسلامی و فارسی ڕویان داوە.

زیندو ترین نمونەیان ئەم دەسەڵاتە سی ساڵەیەی پارتی و یەکێتی و هاوپەیمانە قەومی –خێڵەکی و ئیسلامی – مەزهەبیەکانیانە کە هیچیان ئامادە نین دەسەڵاتو بەڕێوەبردنی نەک هەر هەرێمی کوردستان بەڵکو شارو گوندو دامەزراوەیەکیش لە ئاکامی دەنگودانو هەڵبژاردنی دیموکراسی کە بانگەشەی بۆ دەکەن بگوێزنەوەو ڕادەستی یەکتری بکەن.
ئەمەش ئیتر زیندو ترین و گەورەترین بەڵگەیە بۆ وەدەرخستنی ناوەڕۆکی ئەم ناسیونالیزمەو ئاسۆ و ئامانجە ئایدیۆلۆژی و سیاسی یە خێڵەکییەکەی .
بۆیە ئەمە کە دەڵێین مێژویی سەرهەڵدانی و گەشەو باڵاکردنی چینی بۆرژوازی کۆمەڵگای کوردستان و ناسیونالیزمەکەی ڕێک پێچەوانەی ڕەوتی مێژووی سروشتی خودی ئەم چینەیە لە چاو ئەوروپاو زۆر ووڵاتی

ترەوە بێگومان لەم ڕوانگە چینایەتییەوەیە . ئەگەر ناسیونالیزمی تورکیو ئیرانی و عەرەبی بە پڕوپاگەندەی دژی داگیرکاری و ئیمپریالیستی لە ڕوانگەی چەپو سۆشیالیزمی نیشتیمانی و نەتەوەییەوە وەک حزبی بەعسو ناسریەکان کە تا ڕادەی فاشیزم د□□یشتن …هتد وهەوڵیاندا نەتەوەو نێشتیمانەکەیان یەکبگرنەوەو هێمای پێشکەوتنخوازیان نیشان دەدا هەتا گ□یشتن بە دەسەڵات ، بەڵام ناسیونالیزمی کورد لە ماوەی سی ساڵی دەسەڵاتیدا هەرچی هێمایەکی پێشکەوتنخوازی و سکویلاری هەیە نەیا نماوە.

ئەوە لەم سەردەمەی بە جیهانیبونی سەرمایەدا وەک ووتمان ئەم جولانەوەیە زیاتر کەوتۆتە ژیر کاریگەریە ڕاست□و□ی□کانی ئەم پرۆسەیە.

ڕوداوەکانو ململانیی و شەڕی نێوان ئەم دو ڕەوتە لە سەرەتای پەنجاکانەوە بە تایبەتی لە ساڵی پەنجاکان و ٧٠ و ٧٥ و ٨٣ و ٩١ و ٩٦ چ لەگەڵ ڕژیمە یەک لە دوای یەکەکانی عیراق چ لەگەڵ ڕژێمەکانی ئێران و تورکیا دەوڵەتە زلهـێزەکانی ڕۆژهەلاتو ڕۆژئاواکە هەر جارەی یەکێکیان دەبنە جەنگاوەرو خۆ ب□ دەستەوەدەر زیندوترین بەڵگەن بۆ ناوەڕۆکی کۆنەپەرستی، دواکەوتویی، پەرشوبڵاویو نا شۆرشگێڕی ئەم بزوتنەوەیەو، سەوداکاری و بەکرێگیراوی ڕەوتەکانیو گەندەڵیو سەرکوتگەری چەوسێنەری دەسەڵاتەکەیان.

هەڵبەت ڕوداوەکانو ئاڵوگۆڕەکانی سەرەتای ١٩٩٠ و تاکجەمسەری دونیا بە ڕابەری ئەمریکا و ڕاگەیاندنی سیستەمی نوێی جیهانی بە باڵا دەستی ڕەوتی نیو لیبرالی سەرمایەداری ئیمپرالیستی ئەمریکا وخۆجوتکردنی ناسیونالیزمی کوردو حزبەکانی لەگەڵ ئەم ئاڵوگۆڕانەو پاسەوانیبونیان بۆ سیاسەتەکانی ئەمریکاو غەرب زیاتر بەتاڵی ناوەرۆکی ئایدیۆلۆژی و سیاسی وکۆمەڵایەتی و کەلتوری ئەم بزوتنەوەیەو حزبەکانی بۆ بەرەی چەپو ئازادیخوازی و یەکسانیخوازی ناوخۆیيو جیهانی دەرخست .

سەبارەت بەم ئاڵوگۆڕە سیاسی ، ئابوری ،کۆمەڵایەتیو کەلتوریەش کە لە سەرەتای نەوەتەکان دەستی پێکردوە ئەگەر قسەیەک بکەین تا زیاتر تیشک بخەینە سەر ناوەڕۆکی بزوتنەوەی ناسیونالیزمی کورد ئەمەیە ئەم پرۆسەو پەرەسەندنو بە جیهانی بونی سەرمایەو سەرمایەداریش پێشبینیەکانی مارکس وئەنلگز پێش هەر□اق□کاروئابوریناسو سیاسەتمەدارێک بە وێنەی دوو ڕابەری شۆڕشگێربە ڕاست دەرهـێنا. ئەگەر چی جیا لە مارکس و ئەنگلزو لینین و تەنانەت بۆخارین جەی ئەی هۆبسن وکارل کاوتسکی …هتد زۆری تر لە ڕوانگەی جیاجیاوە باسیان لە ئیمپریالیزمو بە جیهانیبونەوەی سەرمایەو سەرمایەداری کردەوە

ب□ام هیچیان وەک لینین بە بەڵگەو ڕاپۆرتو ئامارو داتای خودی دەزگاو دامەزراوەو دەوڵەتە سەرمایەداری یەکان ئیمپریالیزمیان بە وێنەی باڵاترین قوناغ سەرمایەداری ڕوننەکردۆتەوەو نەسەلماندوە.

سەبارەت بە بوچونو پیشبینیەکانی مارکس و ئەنگلز هەر ئەو دەستەواژە باوەی کە وتویانە سەرمایەداری تایبەتمەندییەکی کۆسمۆپۆلیت- بە جیهانی بون -ی هەیە بەسە بۆ ناساندنو دەرخستنی ناوەڕۆکی ئاسۆ و ئامانجی سیستەمی سەرمایە.
ب□ام لینین هات بە بەڵگەی زانستی ئابوری لە کتێبی ئیمپریالیزم باڵاترین قۆناغی سەرمایەداری یە کە لە سالی ١٩١٦دا نوسی ئەو ڕاستیانەی شیکردەو هۆشداریشیدا لە مەترسییەکانی ئەم قۆناغەی سەرمایەداری و ئاکامە وێرانکارییەکانی .لەمبارەیەوە لینین پێنج خاڵی وەک تایبەتمەندی ئیمپریالیزم باس کردوەو جەختی لێکردۆتەوە کە یەکێک لەوانە ئاکامەکانی ئەو قۆناغە جەنگە جیهانیو داگیرکاریەکانو ،فەرهود کردنی سەروەتو سامانو هێزی هەرزانی ووڵاتانی دواکەوتو لە رووی ئابوری و کۆمەڵایەتی سەربازییەوە.دەوڵەتی داگیرکار هەوڵدەدات بەهاوکاری دواکەوتوترین توێژی بۆرژوازی و وردە بۆرژوازی دارزیوترین بەهاو دابتو نەریتو باوەرە کۆنەپەرستیی□کانە زیندو بکاتەوە بە بەهانەی بیرو کەلتوری خودی . کۆمەڵگا لە ژێر هەلومەرجی هەژاری و نەداری و بێکاری و کۆچی بەکۆمەڵ ڕادەگرێت بۆ خودی دەوڵەتە ئیمپریالییەکان. تا بە هێزی کاری هەرزانی کرێکارانی کۆچ کردو ڕکابەری پێکبینن لەگەڵ کرێکارانی ووڵاتانی خۆیان. بەم شیوازەش دەتوانن چینی کرێکاری خۆیان زیاتر پەرشو بڵاو بکەنەوەو هەقدەست کەم کەنەوەو ڕادەی ڕیکخرابونیان لاوازتر بکەن.

ئەمرۆش هەمومان ئەم تایبەتمەندیانە بە چاوی زیندوی خۆمان دەبین .ئەوەتا لە ووڵاتانی ژێر دەستەی ئیمپریالی کە بە شێوازی جۆراوجۆر داگیریان کردوە کۆنەپەرست ترین بزوتنەوەی قەومی و خێڵەکی و ئیسلامی و تایەفی یەکانیان زیندو کردۆتەو□ و بە دەسەڵاتیان گەیاندونو وەک دڕندەیەکی هارو بەرەڵا لە ڕووی سیاسییەوە بەریانداونەتە ژیانو گیانی جەماوەری ئازادیخواز.هاوکات ئەوپەڕی هەژاری و بێکاری و نەداری برسێتی و هێزی کاری هەرزان- بە چەند مانگ جارێک موچەو کرێ – بەسەر خەڵکدا سەپاندوە.
هیچ ک□س ناتوانێت نوکولی لە کۆچی بەکۆمەڵی ئەم چەند دەیەیە بکات لە ووڵاتانی ژێردەستەوە بەرەو ئەروپاو ئەمریکا .بە پێی ئامارەکانی کۆمیساریای باڵای نەتەوە یەکگرتوەکەیان ٧٠- ٨٠ مل□ن

پەنا بەرو کۆچپێکراو وڵاتانی خۆیان بەجێھێشتوە بەرەو وڵاتانی ناوەند ھاتون بە ھۆکاری جۆراوجۆر. ئەوە جگە لە ئاوارەیی چەند ملیون کەس لە ناوخۆی وڵاتەکانی خۆیاندا.

ئەم ڕەو کاریگەرییە تێکدەرانەیەی دەوڵەتە ئیمپریالییەکان لەم وڵاتانە لە سەد ساڵی ڕابردودا ،لە جەنگی جیھانی یەکەمو دووەم بە تایبەتی،و دوای ئاڵوگۆڕەکانی سەرەتای نەوەتەکان زیاتر و زیاتر بەجیھانیبونەوەی سەرمایەو سەرمایەداری ،بە تایبەت لە بواری پەرەسەندنی تەکنەلۆژیای پەیوەندییەکانو زانیاری یەکانی گواستنەوەی سەرمایەی دارایی بەدی کراوە. ھەر بە کلیکی ئایپادو ئایفۆنیکو وای کردۆوە ھەمو شتو دیاردەکان بە ئاسانی بە جیھاندا گوزەر بکات.
لە کۆتایید ئەگەربە کورتی ڕیزبەندی ئاکامە سیاسی و کۆمەڵایەتی وکەلتورییەکانی دەسەڵاتی ئەم جۆرە ناسیونالیزمە بکەین کە بەرھەمی تایبەتمەندییەکانەتی دەکرێت ئاماژە بە چەندین خاڵێک بدەین لەوانە:
یەکەم:ناسیونالیزمی کوردو ھاوشێوەکانی بە تایبەت لە وڵاتانی ژێر دەستەدا بزوتنەوەیەکی سیاسی قەومی – خێڵەکی و ئیسلامی – تایەفی لەمپەنییە ھەمو ھەوڵێکیان گەییشتنە بە دەسەڵاتو پاشان پاراستنی دەسەڵاتەکەیان بەھێزی چەکداری میلیشایی.
ھاوکات ھەوڵ دەدەن کەڵێک وەرگرن لە ناو ناوبانگی دەنگدانو ھەڵبژاردن و پەرلەمان و حکومەتی ھەڵبژێردراوی دیموکراسی ومافی مرۆڤ کە بە دەورەیەک دەسکەوتێکی پێشکەوتنخوازانەو ئازادیخوازنە بون لە کۆمەڵگا ئەوروپییەکانو ھەندیک وڵاتانی تر. تەنانەت ھەتا ئیستاش ئەم جۆرە سیستەمە کەمێک ئازادترە وەک لە سیستەمە سەرکوتگەری یە سەربازی یەکانو میلیشاییەکانی وەک ڕژێمی بەعس و ئەمانە.

دووەم: ئاکامێکی تری دەسەڵاتی ئەم بزوتنەوە لەمپەن بەرژوازییە زیندو کردنەوەی بیرو کەلتوری دارزیوی سەدەکانی ناوەڕاستە بەناوی کەلتوری خودیو ڕەسەنایەتی باووباپیرانەوە.وە ھەوڵی بە پیرۆز کردنی نەک ھەر بیرو کەلتوروو کەسایەتییەکانیان بەڵکو ھەوڵ دەدەن دەسەڵاتی سیاسی و ھیماکانیان وا پیرۆز بکەن و بیکەن بە یاساو بڕیار تا ئەگەر کەسێکی چەپو ئازادیخوازو ئینساندۆست ڕەخنەیان لێبگەیت و ناڕەزایەتی بەرامبەریان دەربڕێت ئەوە دەسگیری بکەن و تیرۆری بکەن. کوشتنی ڕۆژنامەنوسانو نوسەرانو ھەڵسوڕاوانی سیاسی چەپو ئازادیخواز لە سایەی ئەم دەسەڵاتەی پارتی و یەکیتی و

هاوشیوەکانیان بەڵگەی ئەم راستیەن.
سێهەم:لە شیرازە دەرکردنی پرۆسەی کارو بەرھەمھێنانی سەرمایەو سەرمایەگوزاری وکرێ وموچە بە بێ بونی دەستور ویاساو بڕیارەکانی دەسەڵاتێکی مەدەنی .خۆ ئەگەر دەستورو یاساو بڕیارگەلێکیش دەرکەن لە سایەی دەسەڵاتەکەیان ئەوە بۆ بەلاڕیدابردنی ڕای گشتییەو بە هیچ شێوەیەک کاری پێناکەن. لە جیاتی ئەمە کۆنترۆل کردنی هەمو جومگەکانی ئابوری و سیاسی وکۆمەڵایەتی. تەنانەت دروست کردنو پێکھێنانی ڕێکخراوو کۆمەڵە بەناوی ڕێکخراوەی کۆمەڵگای مەدەنی یەوە لەهەمو بوارەکاندا کە هەمویان دەستەو تاقمی بەکرێگیراوی خۆیانو ڕۆڵی جاسوسی و دەزگای هەڵخەڵەتاندن و فریوکاریو ترسو تۆقاندن دەبینن.

چوارەم: ئاکامێکی تری ئەم ناسیونالیزمە قەومی و عەشیرەتی ئایینی یە هەوڵ دانێتی بۆ هەڵتەکاندنی شیرازەی مەدەنیەتو شارستانێتی هەر کۆمەڵگایەکی سیڤل و هاوچەرخ بە زەبری هێزی مادی و مەعنوی.یانی بە زەبری هێزی چەکداری میلیشایی میشک بەتاڵو داماڵراو لەهەر بەهاو مۆراڵێکی مرۆڤایەتی . ئەو دەستەو تاقمانە هەر دەڵێی مرۆڤە مردوەکانی گۆڕستانەکانن بە ئیسکو پروسک ڕاستبونەتەوەو سڵ لەهیچ کوشتو برێک ناکەنەوە لە پێناوی پاراستنی دەسەڵاتی ڕەهاى ئاغاکانیان و ئەو پاروە نانو چۆڕە ئاوەی دەکرێتە بەردەمیان تا وەک دڕندە بیانهێڵنەوە بۆ پاراستنی دەسەڵات.
پێنجەم:لە جیاتی ناسنامەی مرۆڤ و هاووڵاتی ئازادو یەکسانی هاوچەرخ زیندو کردنەوەو دروست کردنی ناسنامەی داڕزیوی بنەماڵەیی،خێڵەکیو ناوچەگەری سەدەکانی ناو□استی دەورانی کۆیلایەتی و دەرەبەگیو شانازی کردن پێیانەوە. دیارە یەکەمین کەڵک وەرگرتن لەم ناسنامە دارزیوانە بۆ بەرزڕاگرتن و پلەبەندی کردنی مرۆڤەکان و کۆمەڵگایە تا بنەماڵەو عەشیرەتی خۆیان لەسەری سەرەوە بەرز ڕابگرن و پیرۆزی بکەن. پاشان بە پێی هێز هاوسەنگی شوێنکەوانی ناسنامەکانی تری کۆمەڵگا وا پلەبەندی و ڕیزبەندی بکەن بیکەن بە یەک هەرەم کەس ن□ت□وانێت بەرامبەری ئەم دەسەڵاتە هەرەمییە خێڵکییە میلیشایی یە ڕەخنە بگریت و ناڕەزایەتی دەربریت و داوای کۆتایی هاتنی بکات.خۆ ئەگەر کەسانیک یان ڕێکخراو حزبو کۆمەڵەیەکش ڕەخنەو نارەزایەتی بگرن وداوای کۆتایی هاتنی بکەن هەوڵ و خەباتەکەیان ئاسایی نی یە. وەک ئەوە نییە کە لە کۆمەڵگاو سیستەمیکی سیاسی سکولارو شارستانی و هاوچەرخ هەیە.

ئەگەر سەرنج بدەین لە سایەی ئەم دەسەڵاتانەدا فڵانە کەس

پرۆفیسۆرو ئوستادی زانکۆیە خۆی بە فەیلەسوفو ڕۆشنبیرانی سەردەمی ڕێنیسان- ڕۆشنگەری – ناگەڕێتەوەو هەمویان بە قوتابی خۆی دەزانیت ، بەڵام دەچێت لە ڤیستیڤاڵی خێڵی زەنگنەو جافو بەرزنجی ..هتد کە بە کۆمەکو پشتیوانی خێڵی تاڵەبانی و بارزانی و ساز دەکریت …دەبێتە ڕابەرو نوێنەرو گوتاربێژیان .
جا کاتێک کەسانی ئازادیخواز بە جدی پێی دەڵێی استاز ئەوە لەگەڵ بیرو کەلتورو پێگەی زانستی تۆدا نایاتەوە لچت لەخواردەکاتەوەو دەڵیت ئاخر چی بکەین سەردەمەکە وامان لەدەخوازێت. پێمان دەڵێت کاکە خۆ ئێرە ئەوروپا نییە کوردستانە …!! وەک ئەوەی قاتو قڕەوەتو قەندەرەو قاپوتو هەتا دیموکراسی و پەرلەمانەکەو مافی هەلبژاردن و مافی مرۆڤەکەی ..هتد کەلتوری ئەوروپی نەبێت …!! ئەم هەلومەرجە ئیتر تاکەکان دەکاتە تاکی بێ ئیرادەو سەرکزو دەرون نزم و هەلپەرستی سیاسی …!
تەنانەت لە ناو هۆڵە پەرلەمان کە بە حیساب دامەزراوەیەکی دونیای شارستانی وهاوچەرخی ئەوروپیی سەردەمی دیموکراسیە نەک دیوەخانی سەرۆک عەشیرەتو فیودالو ئەسیادەکانی سەدەکانی کۆن بەڵام شانازی بەوەوە دەکەن کە هەر کەس بە جلوبەرگو کەلتوری خێڵەکی و دینی خۆیانەوە گفتوگو دەکەن و یاساو بڕیار دەردەکەن بەڵام یەک دانەشی جێبەجێ نابیت چونکە سەرۆکی خێڵی گەورەی بارزانی و تاڵەبانی بەناوی حزبە سیاسی یەکەیانەوە قەبوڵی ناکەن.

جا لە سایەی ئەم ئاکامو تایبەتمەندییەی دەسەڵاتی ئەم جۆرە ناسیونالیزمە زۆرایەتی کۆمەڵگا دەبنە قوربانی . بە تایبەتی ژنان و منداڵان و لاوانی کوڕو کچی دڵ پڕ لە هیوای ئازادو یەکسان بە ژیانیکی باشتر.ئەگەر چاوێک بخشێنن بە لیستی تیرۆری ژنان و لاوان و ڕۆژنامەنوسان و نوسەرانی ئازادیخوازو هەڵسوڕاوانی سیاسی چەپو ئازادیخواز لەم سی ساڵەدا زیندوترین بەڵگەیە بۆ سەلماندنی ئەم ڕاستیانە.
ئەمانەو دەکرێت چەندین ئاکامی ئابوری و کۆمەڵایەتی و سیاسی وکەلتوری تر ڕیز بکەین لە سایەی تایبەتمەندیەکانی دەسەڵاتی ئەم جۆرە لە ناسیونالیزم .
هاوکات ئاماژە کردن بەم ئاکامو تایبەتمەندیانە بەڵگەی زیندون بە ڕاستی و دروستی ئەو دروشمەی کە سی ساڵ لەمەوبەر کۆمۆنیزمی کرێکاری لە دژیان بەرزی کردەوە کە ناسیونالیزم شەرمەزاری یە بۆ مرۆڤایەتی . ئەم ناسیونالیزمە ئەگەرچی خۆی پێچاوەتەوە بە ئاڵای ستەمو چەسانەوەی نەتەوەیی یەوەو خۆی بە نوێنەری جەماوەری ستەملێکراوی کوردستان دەزانێت بەڵام لە ڕاستیدا چینێکی لەمپەنە- تەتە-و هەمو

ئاسەو ئامانجەکەی گەیشتنە بە دەسەڵاتو دوبارە سەرکوتکردنەوەی جەماوەری چەوساوەو هەژارو نەدار لە کرێکارانو کارمەندان وڕۆژنامەنوسان و نوسەرانی هەڵسوراوانی سیاسی ئازادیخوازو ژنانو لاوانو تویژە نەدارەکان.

بەڵام بە داخەوە بە حوکمی هەلومەرجو هێز هاوسەنگی چینایەتی لە چەندین ساڵی ڕابردا لە ئاستی ناوخۆیو جیهانیو، نا ڕۆشنی فکری و سیاسی زۆرایەتی جەماوەرو ، بونی کێشەو ستەمی نەتەوەیی یەوە ، کاتێك ئێمە ڕەخنە دەگرینو ناڕەزایەتی دەردەبڕینو داوای کۆتایی هاتنی دەسەڵاتی ئەم هێزانە دەکەین سەرکردە سیاسیو ڕۆشنبیرونوسەرو ڕۆژنامەنوسە چاپلوسو بەکرێگیراوەکانیان هەم خۆیان وا تێگەیشتون و هەم خەڵک وا تیدەگەیننو فەردەکەنو قەناعەتیان پێدەنن کە ئەم بۆچونو هەڵوێستو دروشمانە جوێن و سوکایەتی یە بە خەڵکی وکورستان . لە کاتێکدا هەر مرۆقێک کە لە ڕوانگەی مرۆقایەتی و بیروبۆچونیکی ئازادانەوە سەرنجی کۆمەڵگاو هەلومەجەرکە و ململانێکانو ئەم واقیعە بدات بە ئاسانی لە ناوەڕۆکی ئەم چینە بۆرژوا لۆمپەنە دەگات.ئەو کات ئەم تێگەیشتن و ئاگاییەش دەبێتە کلیلی کردنەوەی قوفڵی کەلەپچەی مرۆڤەکانو گرتنە بەری ڕێگای چارەسەرو ڕزگار بونو ئازاد بون لە دەسەڵاتی سەرکوتگەری ئەم ناسیونالیزمە.

تێبینیەک:
لەم باسەدا ئەگەر چی ئاماژە دراوە بە ناوی زۆر بیرمەندو تیوریسیەنو لێکۆڵەرو میژونوسو سیاسەتمەدارو سەرکردەیی سیاسی و هەندێک گوتەو پەراگرافیان ئاماژە پێکراوە بەڵام بە پیویستم نەزانی ناوەکانو نوسینو کتێبەکانو لاپەڕەکان ڕیزبەندی پەراوێزی بکەم.
بەڵام بێگومانە لەم باسەدا سودم لە دەیان کتێب ونوسین وەک سەرچاوەی زانیاریو زانین وەرگرتوەو ئەنجامگیرم لێکردون.

موزەفەر عەبدوڵا
جەنیوەری ٢٠٢١